

Christian Woldenberg

Oratio Inauguralis De Usu Graecae Linguae In Omnibus Facultatibus, Artibus, Et Scientiis

Rostochii: Kilius, 1657

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn73054849X>

Druck Freier Zugang

RU phil 1657

Christian Woldenberg

ORATIO INAUGURALIS *phil. 53*

De

USV GRÆ-
CÆ LINGVÆ
IN OMNIBVS FACVLTATIBVS,
ARTIBVS, ET SCIENTIIS,

Quam

In maximâ, utriusque Magistratus, Aca-
demici, & Civici, coronâ, & numerosâ Studio-
forum, utrinque astantium, & assidentium, fre-
quentiâ, 17. Martii,

MEMORITER HABVIT

CHRISTIANVS WOLDENBER-
GIVS, Crempa-Holsatus, Phil. J. U. D. Græcæ Lin-
guæ Professor Ordinarius, & Judiciï Provincialis,
quod Sternbergæ est, Advocatus.

*Linus primus Græcorum Poëta in
fragmentis.*

Ἐλεῖσθαι ῥῆ πᾶντ'. ἐπεὶ ἐκ ἑσ' ἔδεν ἀελοῦ,
ῥάδια πάντα θεῶν τελέσει, καὶ ἀνήνυτον ἔδεν!

☉ (: : ☉

ROSTOCHII,

Typis Hæredum NICOLAI KILII, Acad. Typ.

Anno 1657.

Quod felix, & faustum, proficuum, &
salutare, mihi, totique Academiæ esse jubeat,
DEUS TRINUNUS, PATER, FILIUS, ET
SPIRITUS SANCTUS, benedictus in secula,
AMEN.

MAGNIFICE DOMINE RECTOR,
VIRI ADMODUM REVERENDI, NOBILIS-
SIMI, AMPLISSIMI, CONSULTISSIMI, PRU-
DENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI, EXCEL-
LENTISSIMI, CLARISSIMI, TUQVE GENE-
ROSÆ MASCULÆQVÆ INDOLIS JUVENTUS,
ET QVOTQVOT HOSPITES ET CIVES AD
ME AUDIENDUM CONFLUXISTIS, TITU-
LIS VESTRIS HONORATISSIMI.

Nnus jam agitur se-
ptimus, ex quo Deo O. M.
auspice, Musis comitanti-
bus, bonis plaudentibus;
malis autem renitentibus,
in hanc Academiam salvo
& incolumis perveni; &
paucis interjectis mensibus, Ordinariam Juris

A 2

Pro-

Professionem, ritè ambire cæpi. Ad quam, et si non minima mihi semper spes affulserit, dum non solum propriâ studiorum fiducia subnixus, sed Serenissimi ac Potentissimi Principis ac Domini, DN. FRIDERICI III. Daniæ ac Norvvegiæ Regis &c. Principis nostri Clementissimi: ut &, Illustrissimorû ac Celsissimorum Principum ac Dominorum, DN. ADOLPHI FRIDERICI, ut & DN. CHRISTIANI, Ducum Megapolensium, &c. Dominorum meorum itidem Clementissimorum, commendatitiis & elogiis; ut & hujus, & Gryphisvaldensis Academiarum singularibus testimoniis, & diligentia documentis adjuto fui; hæc tamen me spes non semel, justo Dei judicio, decollavit. Progressu autem temporis, postquam rigidior nonnullorum censura remiserat, & pro levibus noxiis suscepta ira deferbuerat, Anno 1653, 23. Julii, unanimi Patrum conscriptorum, Consulium, & Senatorum, Academiæ hujus Compatronorum laudatissimorum suffragio, Extraordinaria Juris Professio, in antecessum, & spem subsequituræ Ordinariæ, legitimè mihi demandata est. Quam in hanc usque diem, diversis speciminum publicè editorum generibus, secundum tenorem Diplomatis super hac mihi extraditi, & vigore juramenti à me exacti, *καδδύ-
ραμιν* exornavi; lectionibus publicis, jussu superiorum, quorum voluntati refragari, nefas esse duxi,

duxi, uniformiter suspensis. Cum itaque hæc
Extraordinaria, quæ lectiones de Regulis Juris,
& V. S. cum aliquot millium incommodo omis-
sas; quæ introductionem, & mihi, & toti Aca-
demiæ infrugifera fuerit; & Ordinaria Juris Pro-
fessio, continuâ, eâque septennali contentionis
σπράξες involuta, & reciproçâ litigiâ serrâ, uni, ac
alteri hæctenus præcisa. Amplissimus ac Pru-
dentissimus Senatus, hujus Academiæ Compä-
troni laudatissimi, deliberato consilio, justis &
ponderantibus rationibus ducti, mihi interea
têporis, ne entia multiplicarentur, præter necessi-
tatem, & semper cantaret vacuus coram latrone
viator Professionem Græcæ linguæ, M. T A D-
DELI, Viri Clariss: Collegæ, ac amici, dum vixit,
honoratissimi, 23 Februarii, unanimiter & con-
cordibus votis, in pleno senatu comiter obtule-
runt. Hanc inquam Professionem, quam olim
Huesvvedelius, Posselius, Johannes Caselius, ma-
gna hujus Academiæ lumina; in magno totius
eruditorum odæi choro, cum immortalis nomi-
nis famâ egregiè administrarunt. Ut taceam ali-
os hujus loci, qui aliàs numero sunt plures; ad
excitandam majorem erga hanc linguam bene-
volentiam, in medium produco, communem
totius Germaniæ Præceptorem, Philippum Me-
lanchthona, qui optimo invitatus stipendio, Tu-
bingâ ad docendum Græcas literas Witebergam

evocatus est. Sisto vobis Johannem Capnionem elegantioris literaturæ instauratorem, Ingolstadii Græcas literas profitentem; Erasmus Roterodamum, verè *ἑρμῆσιον* & amabilem, Græca, & Latina in Academiâ Cantabrigiensi enarrantem; in scenam similiter protraho Rudolphum Agricolum, qui primus in Germaniâ, genus sermonis emendare cæpit, & Latinæ & Græcæ linguæ studia accendit: quare ei plurimum omnes debemus. Prodeat Petrus Mosellanus, iudex inter Lutherum & Eccium, Græcæ linguæ Professor Lipsiensis, & communis Misniæ præceptor, qui cum fido suo parastatâ Melanchthone, omnes utriusque linguæ auctores, tunc extantes, pervolvisse dicitur, Joachimus Camerarius, Græcæ linguæ anchora & columna. Et quanta se Virorum insignium, extra Germaniam, in Galliis, Italiâ, & Hispaniâ, Græcam linguam profitentium seges oblatura esset? Quam brevi temporis spatio enumerare velle, meræ impossibilitatis esse duco. Sua cuique laus sit illibata, & singuli intaminatis fulgeant honorum titulis, & veteres, & recentiores. Si autem quis miretur, quid sit, quod ego, post longam juri Civili navatam operam, ad hanc spartam obeundam me accingam; hic sciat, me non deponere jura; nec eadem ita colere, ut humaniores literæ manibus meis excutiantur: Vel ipsis repono, Martialis versum: Nihil ad Titium,
Sti-

Stichum, aut Sempronium pertinere, de cute
quid faciant, ille vel ille suâ. Cum autem in mo-
re positum, & laudabili majorum instituto intro-
ductum sit, ut novam Professionem auspicientes,
non illotis, quod dicitur manibus, eam arripiant,
sed Oratione quadam Professioni conveniente,
auditorum animos demulceant, atque ad novæ
Professionis utilitatem eosdem invitent. Hunc
in finem, optimum, & Professioni huic
convenientissimum, uti arbitror, selegi the-
ma, nempe: De Ufu Lingvæ Græcæ in omni-
bus Facultatibus, Artibus, & Scientiis: illis,
quæ de Origine, Dignitate, & Necessitate copio-
sissimè dici poterant, uti sæpius auditis, alteri lo-
co, & tempori reservandis. Quod dum facio,
omnes & singulos, debitâ animi submissione
rogatum venio, ut me, brevibus & concisim de
Utilitate hujus linguæ dicentem, bibulis auribus
audire, & suæ gratiæ favoniô, ad dimidiæ horulæ
spatium sublevare haud graventur.

T. P. Atticus, A. O. sic græcè loquebatur, ut Athe-
nis natus esse videretur. Et M. T. Cic. l. i. Offic.
in hæc definit verba: Ipse ad meam utilitatem,
semper cum Græcis Latina conjunxi, neque id in
Philosophiâ solùm, sed & in dicendi exercitatio-
ne feci. Idem illud facundiæ Romanæ decus, an-
non antequam in Latinâ linguâ dicendi speci-
men ederet, Eloquentiæ tyrocinium Græcè de-
cla-

mando exercuit? Imperatores Romani, ut lo-
quitur Suetonius, semper locuti Græcè, sive didi-
cerunt. Idem testatur de nobili Paulâ, multarum
linguarum, quas ad colum cecinit, peritiâ. Sem-
pronia, teste Salustio, literis Græcis & Latinis do-
cta, quemadmodum Fulvia Olympia, superiori
Seculo Basileæ, & aliæ quamplures nostro seculo
satis notæ. Non dicam jam de Pico Mirandula-
no, qui nondum juventutis annos egressus *πεντά-
γλωσσος* fuisse dicitur, non dicam de Pirchaimero,
Casaubono, & infinitis aliis. Livius libro nono,
ab urbe conditâ tradidit, morem suo tempore
fuisse, ut Romani pueri literis Græcis erudiren-
tur, quod etiam Quintilianus ab infantiâ fieri de-
bere contendit. Cato senex Linguam Græcam
didicit, suo exemplo, utilitatem illius, aliis omni-
bus *ὀφθαλμοφανερῶς* demonstraturus. Verum pro-
inde est, quod Orator Romanus dixit: Extin-
cto lumine Latinarum, & Græcarum literarum,
omnia densissimis ignorantiae tenebris sepulta,
atque obruta tenentur. Omnis quippe elegans
doctrina, omnis cognitio, digna hominis inge-
nui studio, uno verbo, quicquid uspiam est poli-
tiorum disciplinarum, nullis aliis, quàm Græco-
rum libris, ac literis continetur. Græca lingua
omnis elegantiae magistra, omnium ingenuarum,
ac liberalium artium, omnium Facultatum super-
riorum parens, altrix, conservatrix. O abjectas,
& hu-

& humi defixas animas, quæ te odio prosequun-
 tur! *Ο ἐτάσια ἄχθεια ἀρέρης*, & verè inutilia terræ
 pondera, quæ te discere detrectant! Quid estis,
 vos Theologi, Jurisperiti, Medici, Philosophi,
 hujus linguæ lumine destituti? Cacologi, *Μαται-
 ῆλογοι*, Jurisceriti, Mendici, Medicastrî, Moroso-
 phi, verbo, lutum maceratum, *σὺβαλα*, & siquid
 vilius istis, Nihil. Quod ut pluribus deducamus,
 & probatum demus, ordine omnes Facultates,
 Artes & scientias sine anfractu percurremus, usum
 Græcæ linguæ, & utilitatē, luce Meridianâ clario-
 rē in illis adūbraturi. Cum itaq; mentis acie con-
 verto ad Theologiam, *πηγὴν* & fontem omnis salu-
 tis, maximum hujus nostræ linguæ usum in eâ-
 dem deprehendo. Quis enim sine hujus præviâ
 scientiâ Christum per Apostolos in N. T. loquen-
 tem intelliget? Nemo. Quis verba vitæ, pabulum
 animæ sine hac percipiet? Nemo. Quis à Græ-
 câ desertus, controversias sæpe in phrasi, & parti-
 culâ latentes discutiet & enucleabit? Nemo.
 Ecquis bonæ salutis templum ingressurus, il-
 lud, quod Basilio, *τῆ ψυχῶν κοινὸν ἰατρῆιον, καὶ πάντων ἀγα-
 θῶν κοινὸν ταμῆιον*, non animadvertit in anrefixis, tri-
 cubitales & miniatas literas, non Pythagoræorū
ἀγνωμέτερο: sed *ἐδάς ἀνελλήνισ* εἰσὶτω? Quod si ta-
 lis accesseris, non sanè egrediēris doctior: salu-
 tem enim de salute nostrâ ad nos per suos præco-
 nes differentem, non intellexeris, non istos Bas-
 lios Magnos, Gregorios Theologos, Chrysosto-

B

mos,

mos, Athanasios, Theodoretos, Cyrillos (viro-
rum divinorum divina nomina) non perceperis,
ut Græcis his hastis, tanquam amentatis usi, ad-
versarios & illusores adorti sunt, ac Gentilium
Pyramides diffilarunt, uti ventus folia, aut panni-
culum tectorium, quorum *πυροπλίαν* apertam po-
steri invenerunt, & quæ ibi dabantur selectiora,
latinae consuetudini tradiderunt. Quid multis?
Ut sine literarum sacrarum verâ notitiâ, Græci
αἰεὶ παῖδες, ἔδει, γέρον (quod Soloni Ægyptius objecit
sacerdos) sic contra, qui sanctiores volvunt pa-
ginas, hâc linguâ posthabita, nunquam Viri, nun-
quam Senes evadunt. Gregorius Papa in Epi-
stolâ ad Narseten, conqueritur, se Græca nescire,
nec esse Constantinopoli, qui Latina Græcè con-
vertere possit. Quod si ad Jurisprudentiam pro-
gressum faciamus, copiosior se dicendi materia
aperiet, dum usum hujus linguæ in eâdem, extra
omnem omnium strepitum, cuivis ob oculos po-
nere, seriò allaboramus. Quid, quod sequiores
de usu hujus linguæ in sanctâ nostrâ Jurispruden-
tia sententiæ, quas altius multi animo imbibe-
runt, penitus veniant evellendæ. Voces funestæ
hîc erunt amputandæ, raucæ plebeculæ jaçtatio-
nes susq; deq; habendæ, veritas rei inquirenda,
& usus hujus linguæ Jurisprudentiæ in primis as-
serendus restat. Quod si hic mihi *πειριμαλίτης*
ἀγορᾶς, ἢ κρόταλον obstrepat, *λήροισ καὶ Φλυαρίαις*, con-
tra-

trarium astruat, hujus dicta omnia elevabo, & me-
raparadoxa exhibebo. Omnes maximum ro-
bur, sed valde ficulneum ponunt in summo juris
nostri antistite Accursio, qui forte fortuna, magis
condolendo, quam probando *in §. 2. in gl. 7. de
Contra. Empt. & vend. dixit*: Græca sunt, Ergo legi
non possunt, scilicet, ut additur in additione, ab
artis ignaro; Cujus si Accursium, summo inge-
nio, & memoriâ, maximâq; doctrinâ civilis co-
gnitione instructum, autorem constituunt, ab
ejus accursu longè aberrant, summoq; & incom-
parabili viro (quem suæ ruditatis & imperitiæ,
ne dicam ignaviæ, patronum sibi adsciscere & ag-
gregare cupiunt) manifestam faciunt injuriam;
cujus eos convincit ipsa Glossa Accursiana, *ad L.
6. in verbo dicto. D. de Bonor. Possess. his apertis &
perspicuis verbis*: Græcæ literæ possunt intelligi,
& legi. I nunc, & perfrica frontem, qui in hoc
re non aliter, ac in quadratis parietum septis fun-
dâsti, pudeat ex ipso Accursio refutationem hau-
rire: Eodem modo rider Bartolum nostrum Lu-
dovicus Vives, *lib. 1. de consis corruptarum artium*,
tribuitq; ei dictum, de VERBIBUS non laborat
Ictus, quod unde hauserit, vel acceperit homo
Hispanus, mihi non constat. Qui tamen risus
facile comprimetur, si curam verborum non ab-
jecerint veræ, non simulatæ Philosophiæ Secta-
tores; cujus illis exemplum inter alia plurima,

quod imitentur & exprimant, proponit *Paulus*
J. C. in L. 7. §. 1. D. de Edend. Vocis iterum signi-
ficatione, ad duas Græcas *δέυτερον καὶ πρῶτον* confor-
matâ. Sed istos, quos supra dixi, eisq; non ab simi-
les, aut meliores alios, veteris comædiæ nigro sa-
le perfricandos, vel potius, suo *δέχαισµῶ* relinqua-
mus, stabili decreto doctissimorum ab omnium
ætatum memoriâ innixi, liberalibus hisce studiis
(quæ inter familiam ducit Græca lingua) negle-
ctis aut contemptis, necessum fore, ut omnis eru-
ditio doctrinæ inculta relinquatur, & quasi filix
barbarici Musarum agris innascatur. Sultis A. O.
à primis usq; Jurisprudentiæ nostræ principiis
rem repetamus, & expendamus, quis usus Græ-
cæ fuerit linguæ in intaminatâ, & nullo nummo
pecuniario æstimandâ nostrâ Astrââ. Nonne
principia Juris nostri Romani, Leges Draconis
& Solonis, Græcè sunt scripta? Nonne Decemvi-
rî (quorum nomina referuntur *inc. 2. D. 7. Ap-
pius Claudius, T. Genucius, P. Sestius, Sp. Vetu-
rius, C. Julius, A. Manlius, Serv. Sulpicius, P. Cu-
ratius, T. Romilius, Sp. Posthumius*) publicâ au-
toritate constituti, ut leges à Græcis civitatibus
peterent, & civitatem legibus fundarent? *L. 2. §. 4.
D. de O. 7.* Nonne Hermodorus Ephesius exu-
lans in Italiâ, harum ferendarum legum autor fu-
it Decemviris? Nonne harum legum crebrior in
Corpore Juris, uti vocatur *in L. 1. pr. C. de Rei uxor:
action.*

actio. fit mentio? Annon, sapius HOMER I,
PLATONIS, ARISTOTELIS, HIPPOCRATIS,
DEMOSTHENIS autoritates ad corroboran-
dum leges adducuntur? Quinimò, cum omnes
Digestorum libri adeò Græcis vocibus pleni sint,
verba sunt Christophori Hegendorphini, Jcti in
consilio de cõpendiariâ discendi jura ratione, ut
vix Athenis tot ululæ fuerint. Cum subinde à pri-
scis Jctis ad Græcorum literas tacitè alludatur,
Græcam linguam calleat oportet is, qui juris ci-
vilis adyta penetrare concupiscit. Quis nunc igi-
tur tam stupidus est, ut non intelligat, se tunc ma-
tutum legibus civilibus ad eundis fore, cum to-
tius Philosophiæ, cum tam Græcæ, quàm Latinæ
linguæ peritiam sibi comparârit? Et si nihil ho-
rum quempiam adhuc movere potest, cum certe
in Imperatoris Justiniani Edictum perpetuum, in
cujus verba juramus, fulguris quodam æstro per-
cellet, verba ejus hæc sunt, *in Ep. 2. Dig. præfixâ:*
Jam per nostras orationes tam Græcâ
linguâ, quàm Romanorum, quas ætera-
nas fieri optamus, explicita sunt.
Hujus itaque linguæ præsidio muniti, inclytam
legitimæ eruditionis viam ambulare possunt.
Non moramur stultos istos præceptores, & sto-
lidos parentes, qui quandoq; pueris persuadent,
ne Græca discant, quoniam juri operam daturi
B 3 sunt.

sunt: Hi enim non secus faciunt, ac si dicant;
Filius meus quidem bonis literis incumbet, sed
asinus manebit. Omnia enim sine hujus muni-
mine, manca, mutila, & imperfecta relinquuntur.
Interim non negamus, quod viri sint, & fuerint
longo rerum usu, & meritis in Rempublicam
collatis celebres, absque hujus linguæ exquisitâ
scientiâ. Ad hæc regero, quod probè dijudican-
dum Triplex Iuris-Consultorum genus. Vnum
quod vivit in aulis Cæsaris, Regum & Principum,
quibus hujus linguæ scientia maximum conciliat
ornamentum. Alterum, quod vivit in Acade-
mijs, Gymnasijs & scholis, quibus necessarium
requisitum, sine quo non emergere, nec officio
suo satis facere possunt. Et si quis mecum super
his contendere velit, ei, omissis omnibus alijs,
qui numero bene multi sunt, Iuris titulis, pro-
pono titulum de Auro & argento legato, hunc le-
gat, relegat, voluat, revoluat, expendat, & inqui-
rat, & vires periclitetur, num sine hujus linguæ
exquisitâ ratione, cum intelligere, nedum alijs
explicare possit. Tertium genus est, quod vivit
in foro, vultures ut plurimum togati, nugigeruli,
nugivenduli, vitilitigatores, fori purgamenta,
alastores, abydoemæ, qui illicito patrocinijs fo-
mite, miserorum bona abliguriunt, hi statuarij
Doctores hujus linguæ usu non adeo magnopere
indigebunt. Scimus præterea, etiam inter illos da-
ri,

ri, qui non mediocrem hujus linguæ usum sibi
singulari studio, & diligentiam acquisiverunt,
quibus suam non cupimus imminutam laudem.
De Agyptis saltem loquimur, & illis, qui collati
cum alijs, beneficiunt, quid humeri ferre possint,
& quæ recusent, nihilominus multis præferri sa-
tagunt, cum hi suam insciam alijs damnosam
fore animadvertant. Quis tam bliteus, blennus,
ceritus, ac catamitus reperiatur, ut concurrenti-
bus duobus, quorum alter exactè Latine & Græ-
cè doctus, legumq; scientiam non vulgari, Philoso-
phorumq; doctrinam necessariam imbutus, alter au-
tem nudam legum superficiariam cognitione instru-
ctus foret, illum non huic præferret? nemo sanè,
nisi qui cerebrum in calcaneo habeat, & cælum &
terrâ miscere intendat, & publicum bonum privato
commodo turpiter eludere conetur? Ut aliorum
omittam judicia, ad unicum Claudium Cantian-
culam, Juris Consultum magni nominis, qui pri-
mum Topica juris & paraphrasin institutionum
nobis reliquit, provoco, hic nobis sit instar om-
nium, hujus senis verba, aculeos relinquant in a-
nimis auditorum. De Græcis quoq; literis, inquit,
in discursu de ratione studii legalis: tamen si mihi tam
amicus Hercules nondum contigerit, ut eas vel
à limine salutare licuerit: dicam tamen, quod
sentio; Equidem quàm grave malum sit in jure
civili, Græcarum literarum ignorantia, non le-
vicu-

viculis conjecturis, sed experimento deprehendi, & quotidie magno meo cum incommodo deprehendo. Nihil hac in parte præjudicatum afferam, tantum indicabo, quantus sit in Professione juris, Græcarum literarum fructus. Cos enim, licet expers secandi sit, ferrum tamen acuit. Principio certum est, Tribonianum ea, quæ à Jurisconsultis Græcè scripta invēnit, eodem sermone transcripsisse: quemadmodum vel hodie extant pleraq; Jurisconsultorum Græca responsa in emendatis Codicibus, h. e. in Florentinorum Pandectis. Quorum multa restituta legas in Dispunctionibus Andreæ Alciati, quem Juris Civilis apicem, & doctrinæ legalis thesaurum appellare, suo merito possumus. Deinde scribit eminentissimus ille Budæus, quem dubito, scientiâ rerum, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine clariorem putem: is, inquam, scriptum reliquit, totum pene titulum de Excusationibus tutorum, à juris autoribus, putà Modestino, Græcè scriptum fuisse, quod & Antonius Augustinus, Jurisconsultus Hispanus confirmat. Authentica ipsa Justiniani, (quæ & *νεαγοι* dicuntur, & Collationes vocantur) Græco etiam sermone edita fuisse, probat Codex Authenticorū Græcus ab Haloandro Noribergæ ante seculum editus. Quid, quod ea, quæ in tribus novissimis libris Codicis leguntur, à Græcis sumpta sunt?

sunt? Et ob id ante Alciati editas annotationes,
magnâ ex parte non intelligebantur. Jam vero
quæ à Juris Consultis Græco sermone fuerant
edita, ac responsa, tandem indoctiore seculo
quodam, cum pauci jam Græcè scirent, in La-
tinum versa sunt: sed ab ijs, qui nec Græcè, nec
Latinè satis scirent. Cujus rei testis est Authen-
ticorum, & ducentorum in Pandectis locorum
Stylus, sordidus & obscurus, & in tribus libris
Codicis non admodum castigatum dicendi ge-
nus. Quæ in parte in multis locis juris perniciosè
erratum est. Hoc itaq; meum consilium, juri de-
stinatus adolescens sequatur, ut quod M. Cic:
filio suavit, ad suam utilitatem, semper cum Græ-
cis Latina jungat. Quod & ipsum me ali-
quando, verba sunt Canticunculæ, si per fata liceat,
tentaturum spondeo. Sed quid antiqua enumera-
mus? Prodeat ex hac Academiâ Professor juris
Celeberrimus, Thomas Lindemannus, meritis
in Academiam collatis clarus, quem non piguit
Professorem, si non discere, certè summopere in
ijsdem exerceri. Quod si nullum ejus usum
fuisse credidisset, certe bonas horas, illi studio
nunquam tribuisset. Et quid ulterius immoror
juri Occidentali? Pergam⁹ & similiter jus Orien-
tale examinemus, sic contestim evincemus, ma-
gnum hujus linguæ in eodem esse usum. Post
Justiniani enim imperium, multis annis, Basilus,

C

Con-

Constantinus, & Leo Legum volumen ediderunt
πράξεις, deinde libros sexaginta *βασιλικῶν*, quos jam
recens unâ cum Scholiis & Glossis interpretum
Græcorum septem voluminibus Carolus Fa-
brotus Aquisextiensium Decanus ex Galliæ Bi-
bliothecâ Regiâ inclusos edidit. Quibus postea
succesit Constantinus Harmenopulus, qui omis-
sa supplere, confusa distinguere, ac totum penè
opus dissolutû absolvere conatus est, eundemq;
titulum suæ epitomæ attribuit, ut *πράξεις* quoq;
vocaretur, vel *ἑξάβιβλος*. Huc spectat jus Orientale
Græco-Latinum Enimundi Bonfinij: Huc spec-
tant Glossæ Stephani, Nicæi, Thaddæi, Eusthatij
Eudoxii, Isidori, Basilii, aliorumq; Iuris-Consul-
torum Græcorum, quæ ut Glossæ Accursianæ
margini *βασιλικῶν* adjectæ sunt: Huc spectat synop-
sis Michaëlis Attaliatæ, jussu Michaëlis Ducæ
imperatoris circa annum M. LXX. confarcina-
ta. Huc spectat synopsis Michaëlis Pselli, & Jo-
hannis Leunclavii, qui è Bibliothecâ Johannis
Sambuci, Pannonij (qui postea fuit magnus Po-
loniæ Cancellarius) anno M. D. LXX. *ἐκλογαίς*
βασιλικῶν edidit. Ecquis quæso jam horum â me
enumeratorum quicquam intelliget, ab hujus
linguæ usu & exercitatione exclusus? Quis voces
vocibus, phrasas phrasibus, & integras orationes
orationibus adaptabit, nisi hujus linguæ benefi-
cio adjutus fuerit? Nemo. Dices, omnia in Lati-
num

num sunt conversa: reponitur, rudibus, & artium expertibus, non Doctoribus, & Professoribus, esse translata. Hi enim, omnibus & singulis extorta Europâ in Academias ad volantibus, non ex versionibus, si consulti fuerint, sed secundum fontem ipsum respondere tenebuntur. Ludovici igitur Vivis cottabos bubulos, Accursius metuat; Aliorum è suô ludô animadversionem sustineat Bartolus. Ab eo profectò tempore, quo à Budæis, Alciatis, Zasis, Chasfanæis, Cujaciis, Forcatulis, Muretis, Balduinis, Duarenis, Fornariis, Curtiis, Prateis, Drotæis, Regiis, Merceriis, Baronibus, Ferrariis, Molinæis, Paciis, Gothofredis, Freheris, Donellis, Ritterhusiis, Giphaniis, Cunæis, Bachoviis, Grotiis, mafacis, Ostermânis, Vinniis, Tuldeniis, & juris luminibus aliis, non tam ex Bartolorum Baldorum, Alexandrorum, Iasonum fufis & contortuplicatis commentariis, quàm novem Dearum lacte, & Græcæ sapientiæ melle, genuina edictorum mens hausta est; mundi Regina juris prudentia, ex feraci pollinctorum potestate erepta, & in æternitatis asylum asserta est.

Ad vos ulterius contendo, Experientissimi Viri, quorû Ars Deo digna est habita, ut vester loquitur Hyppocrates, vestra simul quæsiturus suffragia: sed eccum, dum vox adhuc sub linguâ, vestra mihi ad

hi ad vorsum confessio: omne nostrum pe-
culium ex Græcia paratum: Inde Apollo
noster, oculariæ inventor, inde Chiron Chyrur-
gus, inde Æsculapius, Clinices repertor & cura-
tor, inde Machaon & Podalirius, inde omnis
Medicinæ parens Hippocrates, Oribasius, inde
Informator Galenus: Nec nostra quidem dignè
nominamus sine Græcis literis, sive Pharmaca,
sive cataplasmata, Enemata, sive Unguenta, s.
Potiones, aut ceromata: Animantium, herbarum,
morborum, instrumentorum, & quæcunq; ho-
rum nostra subministrat officina, nomenclatura,
Vos Græci, vestra est. Vestra Regio nos genuit,
Nos aluit. Archagatum primò ex Peloponneso
Romam transtulit, ei que jus Quiritum dedit, &
tabernam in compito Acilio publicè emit; auto-
ritas aliter, quàm Græcè nostram artem tractan-
tibus in mediâ Româ, apud Imperitos, exper-
tesq; linguæ nulla erat. Quis plantas aliter, ea-
rumq; genuina nomina, quam ex Dioscoride
Græco addiscet? Græcos illos Duumviros,
Arabum anteponimus laciniosis & lacunosis in-
terpretamentis, Bombastorum aureolorum,
archidoxis opponimus, eorum autem omnium
in jugulum mittimus, qui solent cum Cratere,
magnos, ut ait Persius, promittere montes, qui-
bus portentosa scientiæ venditatio, capitalis in-
scitia

scitia, ostentatio artis, ars nulla, nisi ut Plinius
pergit, impunè occidendi. Priorum institu-
tum, hoc, & superiori seculo feliciter imitati sunt,
Erasti, Meüreri, Gesneri, Scheckii, Bauhini, Ca-
nonherii, Sennerti, Sebitii, Weslingii, Aldro-
vandi, Meybomii, Bartholini, Wormii, & infi-
nitii alii, in quibus recensendis, dies ipsa me defi-
ceret. Hi bene perspectum habuerunt, Græcam
linguam fontem esse omnis eruditionis; Lati-
nam rivulos inde ductos. Unde Cicero sub perso-
nâ Varronis, *primâ Academicâ*: Meos inquit, ami-
cos, in quibus est studiū, in Græciam mitto, i. e. ad
Græcos ire jubeo, ut ea ē fontibus potius hauri-
ant, quàm rivulos confectentur. Conjungenda
enim est sapientia cum eloquentiâ, quæ utraq; &
feliciter & facilius ē scriptis Græcorum disci po-
test, quàm Latinorum. Te igitur Atticam Ci-
vitatē quibus prosequar laudibus, quibus tol-
lam encomiis? *Ελλάδα* *Ἑλλάδα* dicam, aut quod
idem est, Græciæ Græciam? Honorem tibi hunc
habet sincerus rerum pronuntiator Thucydides,
Vestam ac aram Græcorum? sic de te, qui in
summâ apud te veneratione, Pythius, *Ἔρεσμα* at-
que munimentum patriæ tuæ? Detulit ante hanc
gloriam Pindarus; *πρῶτον καὶ κερυφὴν καὶ κρινὸν πρῶ-
τον δευτέρου πάντων ἀνθρώπων*; præverterunt me alii. Vah
quàm erat olim probrosus Athenas non vidis-
se, aut visis delectatum non fuisse, quâ de re Ly-
sippus Comicus asperè:

Εἰ μὴ πιδέασαι τὰς ἀθήνας σέλεχθ' εἶ,
Εἰ δὲ πιδέασαι, μὴ πιδήρευσαι δ' ὄνος.
Εἰ δ' ἐν ἀρετῶν ἀποτρέχεις, κανθήλιον.

I. e. Tu truncus es, si non Athenas videris

Si visæ Athenæ non inescant, asinus es:

Si non grave has relinquere, es cantherius.

Non habeo oraculo verius, quod tibi redditum quondam, te ἀεὶ ἔν νεφέλῃσι aquilam in nubibus.

Hinc omnes artes, & scientiæ te unam venerantur, te unam colunt, te unam exosculantur. To-

ta Philosophia, in genere, & in specie tua est, tua omnis Historia, tua omnis Oratoria, & Poësis.

Tantus autem tui in omnibus Philosophiæ partibus usus est, quantus ad ullum ex crebrâ Græ-

corum scriptorum lectione derivari potest. Hinc vanus eris in Aristotele, vanus in Platone, vanus

in Proclo, vanus in Ammonio, vanus in Porphyrio, vanus in Alexandro Aphrodisiensi optimo

Aristotelis interprete, vanus in Themistio, vanus in Aspasio, Eustratio, & veteri Politices interprete

Argyropylo. Quid quaeso in Metaphysicis, quid in Physicis, quid in Ethicis ac Politicis sine hujus lingvæ usu præstabis? Nihil.

Non te Scholasticorum lacuna, non te Tartarerus, Occama & alii juvabunt, sed sæpe unicâ voce omnes

dubii nebulas Græcus Aristoteles discutiet, & dissipabit. Hinc optimo majorum consilio,

Aristot: Philosophia, uti & in hac academiâ usitatum,

tum,

tum, in plerisq; Germaniæ Academiis recepta est. Quinimò decretum ab Augustanæ confess. Antistitibus, ut Practica præsertim Philosophia Græca Aristotelis, in omnibus Germaniæ Academiis, Gymnasiis & Scholis intacta servaretur. Non dicam jam de Physicis & Metaphycis libris, qui quandoq; obscuriores, & à communi dicendi usu abludunt, sed de Ethicis & Politicis & Rhetoricis Arist. Libris. Per DEUM vivum, quanta ibi elegancia, sententiarum conglobata vis, phrasium efficacia & puritas, adè, ut ex his solis hujus linguæ usus innotescere possit. Si progrediamur ad artes, & singulas ordine ponderemus, nonne usum Græcæ linguæ apertè in iisdem cernemus? Nonne omnis Grammatica, quæ voces technicas, & notiones secundas, quæ Etymologiam, Orthographiam, Syntaxin, Prosodiam hujus nostræ linguæ ope & auxilio summopere indigebit? Hinc Syllepses numerorum, Generum, Synallagas, & hypallagas, & Pleonasmos ruminabis. Si Organum Aristotelis *ὄργανόν ὀργάνων, Χεῖρα τῆς Φιλοσοφίας* à limine salutes, hujus usum, me tacente animadvertes, non quæ res solum, de quibus nullum est dubium, sed quæ voces. Hinc Logica, syllogismus, Topica, Sophistici Elenchi, usum hujus linguæ infallibiliter præsupponunt & requirunt. Pugnis est Logica, quam palmæ instar dilatat Rhetorica; hanc jejunus sine hujus usu

exco-

excoles, hanc profiteberis, & sine hujus usu non
 intelliges, quid dices. E Græcis vim & chara-
 ctera dictionis addisces, è Græcis quæ Rhetorica
 præcepta, Isocratem Aristoteli comparabis, Huc,
 huc, te confer, & decem Græciæ Rhetoras intue-
 re; huc, huc te confer, & Isocratem & Demosthe-
 nem Wolfiperferutare; hîc latet solida scientia,
 hic cumuli & thesauri absconditi sunt omnis e-
 ruditionis. Conspicere Vlpianum Ictum, attri-
 ge aures, & attende, quomodo hic Demosthe-
 nem non solum legerit, sed summaris in tuum
 & meum illustraverit usum. Ciceronem imita-
 re. Hic enim non latinè tantum, sed Græcè etiam,
 in consessu Doctorum hominum, maximaque
 cum eorum admiratione peroravit, præsertim
 Rhodi, ubi Apollonius Molonis F. hanc ei lau-
 dem tribuit, quod etiam eloquentiæ, & doctri-
 næ palmam Græcis præripuisset. Plutarchi ver-
 ba in Vita Ciceronis: *Σὲ μὲν ὡς Κικερῶν ἐπαινωῦν ἢ θαυμάζω,
 ἧς δ' ἐλλάδος οὐκ εἶρω, τὴν τύχην ὄρων τὰ μόναι τῶν καλῶν ἡμῖν
 ὑπελάπτει, ἢ ταῦτα Ρωμαίοις Διδοῦσθαι πρὸς γενέσθαι.* Quicquid
 enim eruditionis, & elegantiae Græci scriptores
 habuerunt, id Cicero in suas Orationes, & libros
 transtulit. Qui si repetundarum à Græcis po-
 stularetur, & quæ ab eis mutuatus est, restituere
 cogeretur, parum admodum restaret illi. Ubique
 enim occurrunt Platonica, Aristotelica, Isocra-
 nica, Demosthenica, aliorum denique verè omnium
 in pri-

in primis vero Stoicorum & Epicuræorum, in illius operibus partim conversæ, partim solerti imitatione expressæ sententiæ. Et quis est Orator, qui non divinos miretur libros Aristotelis Rhetoricorum? Quis non libenter P. Victorium, Borrhaum, Felicem Accorambonium eosdem Commentariis illustrantes adeat? eosque in succum & sanguinem convertat? Quis non *αὐτομάτως* Aphthonii progymnasmatum & Theonis in fontibus, interveniente hujus linguæ usu, pervolvat? Omnes sanè, quotquot, nemine excepto, orbis doctus adorat, & veneratur. Non dicam jam de Epistolis Aristenæti, Demetrii Phalerei, & Isocratis, quem usum in hac præstent linguâ. Major enim est, quàm ut dicendo à me condignè perstringatur. Nec aliter se res habet in Divinâ Aristotelis Poëtica, quæ omnis reconditæ & abstrusæ eruditionis penu salutatur. Hic sanè se nostræ linguæ maximus exerit usus, cujus beneficio naturam ejusdem, originem, comædiam, differentiam Epopæiæ ac Tragædiæ, partesque ejus ritè addisces. Hinc fabulam cum octo ipsius proprietatibus, hinc *ἡρώδης* & agnitionem ex textu Græco hauries eleganter; hinc terribile & miserabile parabis; hinc poëtarum præstantiam dimetieris. Ex hac poëtica, elocutionis partes, nominis species & genera, nomina peregrina, & translata cum propriis temperanda, & modum in usum variorum nominum servandum, & si quid præterea hisce assimilandum, cognosces. Hanc

D

pœ-

Poëticam, Antonio Riccobono duce legis, sed Francisco Robortello Florentiæ in folio edito interprete & commentatore, præviâ hujus linguæ notitia, intelligis. Poësis enim vulgi, Græcorum fuere Biblia: Orpheus, Homerus, Hesiodus & reliqui eorundem Prophetæ atq; Apostoli, si de istis nugatoribus ita loqui fas est. Asserit & Plutarchus, *ὅτι τὸ τῶν ποιητῶν μυθῶδες ἐκ ἀφιλόσοφον*: si itaque vis patrem virtutis Homerum, uti à Justiniano nostro vocatur scire, & ex eo Physica, Ethica, Politica *ᾠδαγγέλματα* connotare, Græcam linguam nocturnâ, diurnâq; manu, ut volvas, necesse est. Hinc primum totius Græciæ poëtam Linum Phœnicium, Orpheum, Thamyram discipulum Lini, Ariona, Amphiona, Musæum, Homerum Epicorum principem, Hesiodum, Æschylum, Pindarum, Alcæum, Stesichorum, Ibycum, Anacreonta, Bacchylidem, Simonidem, Alcmanum, Euripidem, Aratum, Aristophanem, Philetam, Menandrum, Sophoclem, Callimachum, Theocritum ordine evolves, & linguæ Græcæ cimmeliis ditatus, perdisces, quod Josephus Scaliger brevi temporis spatio perfecisse fertur. Quid de Historiâ, vitæ magistrâ dicam, an hæc hujus Græcæ Linguæ usu carere potest? Neutiquam, res ipsa me tacente, loquitur, & ultima totius historiæ, quæ ad nos pervenit, principia, Græca esse evincit. Hæc nobis post sacras literas elegantem exhibet Herodotum, facundum Thucydidem, melleum Xenophontem,

tem, & veri assertorem Diodorum Siculum. Hæc facit, ut magni iudicii Plutarchum, & ingeniosis exordiis insignitè memorabilem Plutarchum cum maximâ animi delectatione legamus & relegamus. Hæc facit, ut omnis Romani Historiæ cornucopias Dionysium Halycarnassæum, Pausaniam, Strabonem, Ælianum, Diogenem Laërtium, & si qui sunt alii hujus farinae historici eruditè comprobati, suspiciamus, oculis quasi devoremus, & ex illis temporum rationes, dicta, facta, Rerum publicarum periodos, conversiones, & everfiones, & quæ nostris Rebus publicis accommodari poterunt, maximo Regum, Principum, & Rerum publicarum commodo, purissimè hauriamus. Qui porro se in cœlum inferre, atq; æthereum isthic lacunar perlustrare oculis gestit, Græcæ scientiæ alis non subnixus, næ ille, ut cum Flacco loquar,

--- Ceratis ope Dædaleâ
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

In numeris, motibus, proportionibus, ponderibus, mensuris, intervallis, sonis, figuris, radiis, umbris, quod sciunt, qui sciunt, id omne Græcorum est, ac non omne, sed divitiarum magnificarum tenues & abjectæ reliquiæ. Vestra Sibyllæ folia, si uspiam, hic sine falso reperta:

ἐξ ἰάδ' ὅ γαίης ἰζει σοφὸν ἰθαλίῃσιν

Ex Jonum terrâ sapiet quondam Itala tellus.

D 2

Vero

Verò itaque verius, & certo certius est, quod Hedio
præceptor Erasmi Roterodami de Græcæ linguæ u-
tilitate versibus mnemonicis paulùm à me immu-
tatis inclusit:

Qui vis Grammaticam perdiscere, discito Græcè,
Qui vis Rhetoricam perdiscere, discito Græcè,
Si tu vis Logicam perdiscere, discito Græcè,
Si tu vis Physicam perdiscere, discito Græcè,
Si Meta vis Physicam perdiscere, discito Græcè,
Sive Mathesis erit cordi, tu discito Græcè.

Videtis ex his omnibus, A. O. quanta Græcæ linguæ
utilitas in sui cultores redundet, quod omnis erudi-
tionis promus & condus sit, quod clavis Theolo-
giæ, Jurisprudentiæ, Medicinæ, & Philosophiæ, quæ
intima earundem Facultatum adyta referet, audia-
tur. Si quid igitur in me est votorum, ex animo vo-
veo, ut hoc ipso momento, linguæ Græcæ amore in-
flammemini, & blandissimas dominas voluptates,
optimam animi partem ab his studiis deducentes,
penitus evellatis. Hæc juventutem, quæ incerta est,
mobilis, & ad peccandum prona, præceptis refrena-
bit; hæc compedes aureas, ne eadem facile despu-
met in vecordiam, injicere parata est. Imitamini
Marcum Ciceronis filium, qui non missus ad Jonum
Molliciem, non Bæotorum crasficiem, de quibus il-
lud Pherecratis extat: *ἄντερ Φρονῆς εἰς Φεῦγε τ' Βοιωτίαν*, non
ad Thebanam Suem, sed Athenas, tanquam ad mer-
catum artium bonarum, & linguarum. Cavere se-
dulo,

dulo, ne urbis, & Academiarum nostrarum autorita-
 tem dedecoretis, & deturpetis, & quod pessimum
 est, inanes, artium & partium ignari, domum redea-
 tis. Quod si vestrum studium erga hanc linguam
 perspexero futurum fervidum, non committam, ut
 ullo modo desiderii vestris defuisse videar. Et, ut
 certi quid, de me, vestro Professore, vobis promit-
 tere queatis, spondeo, & in me recipio, post expedi-
 tum, quod mihi incumbit iter, & felicem reditum,
ovv θεῶν, me publicè aurea Theognidis carmina, quo-
 rum singula Disticha, virtutes & vitia; illas imitan-
 das, hæc fugienda proponunt; & privatim Hæso-
 dum Alcraum analyticè, connotatis, quæ Ethicam
 & Politicam spectant, fideliter enucleaturum esse.

D I X I.

QUOD reliquum est, tibi, O DEUS! fundator, altor & conservator
 Academiarum, supplices sumus, & devotâ mente tuam immen-
 sam Majestatem adoramus, ut hoc Ecclesiæ, & Reipublicæ seminarium, hisce
 turbulentis, & bonis literis exitium minitantibus temporibus, sub alis
 misericordiæ tuæ fovere, & ab omni malo protegere, & halcyonia eidem
 clementissimè indulgere digneris. Conserva hujus almæ nostræ nutritios, Il-
 lustrissimos ac Celsissimos Principes, ac Dominos, DN: Adolphum Frideri-
 cum, Academiæ Cancellarium Magnificentissimum, & DN: Gustavum
 Adolphum, Duces Megapolitanæ, Principes antiquæ & vetustæ Gentis
 Henetæ, Sverini, Ratzeburgi, item Comites Sverinenses, Rostochii &
 Stargardiæ Dynastas, Dominos nostros Clementissimos. Tuere O DEUS!
 Amplissimum & Prudentissimum hujus urbis Senatam, compatronos
 Academiæ nostræ laudatissimos, da pacem domine in pomeriis nostris,
 ut sub eorum custodia tuti, securam vitam transigere valeamus. Vivant
 & floreat in omnibus Facultatibus cum laude docentes, & discentes, do-
 nec splendescat cælum sideribus, & terra segetes producat fructuosas, in
 nominis Divini honorem, & proximi salutem.

Gratiarum actio in areâ Collegii facta.

Magnifice Domine RECTOR &c.

Imperator Julianus insignite jucundè in *L. 7. C. de Professor: & Med. in hæc erupit verba:* Magistros studiorum, Doctoresque excellere oportet moribus primum, deinde facundiâ. Cum itaque hætenus Magister per tredecim annos salutatus fuerim, mearum partium fore ratus sum, ut *L. 57. D. de V. S.* probè ruminarem, & sapius meum recolerem, ubi Paulus *Jctus* dicit: Cui præcipua cura rerum incumbit, & qui magis, quàm cæteri diligentiam, & sollicitudinem rebus, quibus præstant, debent, hi Magistri appellantur. Cujus effatum, quantum in me fuit, strenuè sectatus sum. Cæterum per faciudiam hic non intelligitur, Oratio solum Externa, & λόγος ὀΐζω, sed & ὀΐσω, & ποροεικός & ἐνδιόθετ. i. e. Externus & in ternus, sive ipsa δύναμις ἐρμηνευτική, seu vis interpretandi, in Omnibus Facultatibus, Artibus & Scientiis usurpanda: In qua διὰ τῶν ὀνύχων, seu à primis, ut dicitur, ungviculis seriò laboravi, & ulterius ratione officii σύνθεσιν allaborabo. Quod mores concernit, honestos, castos, seculum, & sanctum, ac Reverendum Concilium decentes, in hac, & omnibus, in quibus vixi Academiis, exhibui. Vitam hætenus sine labe exegi, nulla juvenili culpâ expallui, censuram, propter malitiam, nullius judicis subii. Quinimo, nullis schoristicis ac turbulentis actibus interfui, nullis duellis manus meas maculavi, quò minus vestrum sanctum confessum subire verecundor. Hos mores ulterius urgebo, ita, ut senioribus filiale obsequium, æqualibus fraternum affectum, omnibus & singulis pietatem infuscatam, & Justitiam intemeratam ἀνπαράτως promittam. Denuo omnibus & singulis, iteratas gratias repono, quòd me in Collegium ducere, ac reducere haud fuerint gravati; constabunt omnibus & singulis, sine ulla temporis exceptione, officia mea promptissima, ac parata.

In eos, qui sermonis proprietatem negligentes, rem ipsam spectare se dicunt, censura.

Rerum, inquit alii, nobis non linguarum cura est. Sed an non sunt ipsæ res linguis contentæ; ac expressæ? Et si nihil haberet Græca lingua in rebus ipsis utilitatis; haud equidem exigerem, ut in eâ Juris Consultus magnam operam collocaret. Zafius in Oratione quadam, Pandectæ inquit,

quit, omnem propè Philosophiam continent, & quæ naturæ sit, quæ ma-
rum, quæve ratione consistat. Illic Dialecticis, Rhetoricisq; & locis &
argumentis referta omnia vides, sed & Poetici modi, schemata, figuræ
in eis quàm appositè usurpantur, & ut verbo dicam, qui Pandectarum li-
bros exquisitè legerit, acutèq; pensitaverit, is tam variarum Doctrinarum,
vestigia velut impressa illic experietur, ut eam Vitruvii sententiam, qua
inter scientias rerum quandam conjunctionem, communicationemq; di-
cebat, facile sit comprobaturus. Nec tamen in eis integræ illæ sunt Doctissi-
morum hominum traditiones, sed veluti à solidis corporibus divulsa, dis-
sectaq; membra; ita ab archetypis Juris-Consultorum libris volumina no-
stra decerpta & centonis instar consuta sunt. Quaatò ampliores in veris
Codicibus ditioresq; divitias, si eam nobis fortuna felicitatem non in-
vidisset, conspiceremus. Quod sanè non sine mærore proloqvor: inter-
cidisse enim tot illustres labores, plus propè jacturæ posteritati contulit,
quàm commodi addiderit Triboniani lucerna: quod tamen aliàs latius
tractamus. Hoc credo, in præsentia diffiteri nemo ausit, juris nostri scien-
tiam; quæ latissimis illis finibus extenditur, trivialibus ingeniis non esse
temere asserendam, quàm vix quispiam ex veritate profitebitur, nisi ali-
arum quoq; doctrinarum loca haud parùm multa tractaverit. Ut non im-
merito à viâ illi mihi declinate videantur, qui post Accursianas Glossas, vul-
gatis quorundam Commentariis, tantam legis amplitudinem meritantur,
solitariaq; eorumq; lectione suffarcinati, de portu, de brivio, de statione
glorientur: ea enim res, errorum nonnunquam fomenta non modica nu-
trivit. Cum enim relicta elegantissimâ Textuum proprietate, à Commen-
tariis velut à fune pendetur, illeq; ab alio arbitrariæ opinionis sensu insu-
xerit, quæ & vel refragante textu, insui magistri verba juratus, tueri per-
gat, fieri videmus, ut sæpe numero non tantum attendatur, quid legis
veritas exigat, quàm quid communis prætendat opinio: quod certe juris
nostri claritatem crassioribus nebulis offundit. Quod si eas opinionum fa-
ctiones dissimulaveris (non enim par esse potest omnium consensus) hoc
tamen quis veniâ dignum esse dixerit. Quod ex eorum numero, qui ci-
vilia sibi defendunt, non pauci cæteras artes, quæ tamen in eis deside-
rantur, & maxime rei latinæ sinceritatem oppugnare pergunt: negantes
verborû proprietatem observari oportere, dum de sensu constet: medullas
enim perdi, dum de verborum jure disceptes? Quo quid potest prætendi
absurdius? Quid doctis viris minus dignum? Quomodo enim Sensum le-
gis colligas, nisi verba observes? Ante ex Dodonæo lebere aliquis affla-
vit

vix spiritus, qui mentem legis extraria divinatione colligas? Ergo *Labes*
Juris Consultus erravit, qui, ut est *apud Gell: lib. 3.*, de Vocum origine,
& ratione, ad plerosque juris laqueos enodandos utebatur. Ergo totus
de legatis liber tertius concidet, qui tantopere verborum proprietates
est confectatus, ut etiam quid chartæ, quid lanæ appellatione veniret, non
tacuerit. Sed & jugulum felicibus animis Pomponio, Vlpiano, Paulo &
coeteris imminebit, qui verborum proprietates ita observavere, ut ex
eorum doctrinis, insignis de V. S. titulus nostris Pandectis Symbolum
dederit. Vadant proinde, & in angulum se contrudant, si qui sint misocali,
qui has blactire ineptias non verentur, & discant aliarum artium, in pri-
misq; rei Latinæ cognitionem ita esse necessariam jura civilia profiteri vo-
lenti, ut qui secus ad Lucernas legales advolaverint, nihil mirum faciant,
si improvido pyraustæ more amburantur. Vos igitur A. integerrimi, ex ani-
mo horror, ut humanas literas non deserentes, clarissimam illam juris ci-
vilis scientiam, in quâ Reipubl: gubernacula, pacis præsidia, imo & salus
viventium continetur, &, quæ Pindaro teste, omnium sit & Domina
& Regina, pienter veneremini: eamq; studiis com-
plectamini.

